YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

15 päivänä lokakuuta 2009 *

Asiassa C-101/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Luxemburg) on esittänyt 21.2.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 5.3.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Audiolux SA ym.,

vastaan

Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) ym. ja

Bertelsmann AG ym.,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit T. von Danwitz (esittelevä tuomari), R. Silva de Lapuerta, G. Arestis ja J. Malenovský,

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies N. Nanchev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 30.4.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Audiolux SA ym., edustajinaan avocat A. Elvinger ja avocat M. Elvinger,

– Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) ym., edustajinaan avocat J. Loesch, avocat G. Loesch ja avocat P. Van Ommeslaghe,

– Bertelsmann AG ym., edustajinaan avocat G. Harles ja avocat P.-E. Partsch,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja J.-Ch. Gracia,

– Irlanti, asiamiehenään solicitor D. O'Hagan, avustajinaan D. Barniville, SC, ja A. O'Neill, BL,

– Puolan hallitus, asiamiehenään M. Dowgielewicz,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Braun ja O. Beynet,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.6.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sitä, onko yhteisön oikeudessa olemassa sellaista osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta, jonka perusteella vähemmistöosakkaita suojataan pääosakkaan, joka hankkii määräysvallan yhtiössä tai käyttää määräysvaltaa siinä, velvollisuudella tarjoutua ostamaan vähemmistöosakkaiden osakkeet samoilla ehdoilla kuin ne, joista on sovittu hankittaessa tästä yhtiöstä

sitä osuutta, joka antaa pääosakkaalle määräysvallan tai vahvistaa sitä, ja tarvittaessa tällaisen periaatteen ajallisia vaikutuksia.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisia ovat yhtäältä RTL Group -nimisen yhtiön (jäljempänä RTL) vähemmistöosakkaat ja toisaalta Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) (jäljempänä GBL), Bertelsmann AG (jäljempänä Bertelsmann) sekä RTL ja joka koskee GBL:n ja Bertelsmannin välillä tehtyjä sopimuksia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi osakeyhtiöitä perustettaessa sekä niiden pääomaa säilytettäessä ja muutettaessa, 13.12.1976 annetun toisen neuvoston direktiivin 77/91/ETY (EYVL 1977, L 26, s. 1) johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että

”perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan tavoitteet huomioon ottaen pääoman korottamista tai alentamista koskevassa jäsenvaltioiden lainsäädännössä on tarpeen varmistaa, että noudatetaan ja yhdenmukaistetaan samassa asemassa olevien osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sekä periaatetta sellaisten velkojien suojaamisesta, joiden saatavat ovat syntyneet ennen alentamispäätöstä”.

4 Tämän direktiivin 20 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot voivat päättää, että 19 artiklaa[, jossa asetetaan tietyt edellytykset sille, että yhtiö hankkii omia osakkaitaan,] ei sovelleta:

– –

d) osakkeisiin, jotka hankitaan lakiin perustuvan velvoitteen nojalla taikka tuomioistuimen vähemmistöosakkeenomistajien etujen suojaamiseksi antaman päätöksen mukaisesti, erityisesti yhtiön sulautuessa, sen tarkoitusta tai muotoa muutettaessa, sen kotipaikan siirtyessä ulkomaille tai otettaessa käyttöön osakkeiden luovutettavuutta koskevia rajoituksia;

– –

f) osakkeisiin, jotka hankitaan läheisten yhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajien hyvittämiseksi;

– –.”

5 Direktiivin 77/91 42 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltioiden lainsäädännön on taattava kaikille samassa asemassa oleville osakkeenomistajille yhdenvertainen kohtelu.”

6 Arvopaperikaupan eurooppalaisista käytännesäännöistä 25.7.1977 annetun komission suosituksen 77/534/ETY (EYVL L 212, s. 37) 6 kohdassa todetaan seuraavaa:

”– – komission oli asianosaisia kuulemalla mahdollista todeta, että käytännesääntöjen periaatteista vallitsee näissä piireissä laaja yksimielisyys”.

7 Tämän suosituksen 11 perustelukappaleen C kohdassa todetaan seuraavaa:

”*Kolmas yleinen periaate* koskee osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta.

Komissio on eräistä kriittisistä näkemyksistä huolimatta pitänyt välttämättömänä säilyttää yhdenvertaisen kohtelun periaate ja havainnollistaa sen soveltamista kahdella täydentävällä periaatteella siten, että painopiste on konkreettisessa julkistamisvelvollisuudessa.

Muiden osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu määräysvallan tuottavan osuuden siirron yhteydessä mainitaan 17. täydentävässä periaatteessa, mutta toisaalta siinä myönnetään, että näitä osakkeenomistajia voidaan suojata toisella tavalla, sen tosiseikan huomioon ottamiseksi, että pääosakkaan oikeuksia on Saksan liittotasavallassa rajoitettu lainsäädännöllä.

– –”

8 Suositukseen 77/534 liitettyjen eurooppalaisten käytännesääntöjen (jäljempänä käytännesäännöt) ensimmäisessä ja kolmannessa yleisessä periaatteessa todetaan seuraavaa:

”1. Näiden sääntöjen ja yleisten periaatteiden tavoitetta olisi noudatettava myös niissä tapauksissa, joita täydentävät periaatteet eivät nimenomaisesti koske.

Kaikissa arvopaperimarkkinoilla tapahtuvissa liiketoimissa olisi noudatettava paitsi kussakin jäsenvaltiossa voimassa olevien lakien tai asetusten säännösten kirjainta myös niiden henkeä sekä näillä markkinoilla käytössä olevia tai näissä käytännesäännöissä suositeltuja hyvien käytänteiden mukaisia periaatteita.

– –

3. Samanlaisten arvopapereiden, jotka sama yhtiö on laskenut liikkeeseen, omistajille olisi taattava yhdenvertainen kohtelu; kaikkien osakkeenomistajien oikeus yhdenvertaiseen kohteluun olisi otettava huomioon erityisesti sellaisten liiketoimien yhteydessä, joiden välillisenä tai välittömänä seurauksena on sellaisen osuuden

siirtyminen, joka mahdollistaa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti määräysvallan yhtiössä, jonka arvopapereilla käydään kauppaa markkinoilla.”

9 Käytännesääntöjen 17. täydentävässä periaatteessa todetaan seuraavaa:

”Mitään liiketointa, jonka seurauksena on määräysvallan tuottavan osuuden siirtyminen kolmannen yleisen periaatteen mukaisesti, ei tulisi toteuttaa salaa ilmoittamatta asiasta muille osakkeenomistajille ja markkinavalvontaviranomaisille.

Silloin, kun yhtiön määräysvalta siirretään, kaikille osakkeenomistajille on suotavaa antaa mahdollisuus luovuttaa osakkeensa samanlaisin ehdoin, ellei kyseisillä osakkeenomistajilla muutoin ole vastaavaksi katsottavaa suojaa.”

10 Arvopaperien viralliselle pörssilistalle ottamista koskevien vaatimusten yhteensovittamisesta 5.3.1979 annetun neuvoston direktiivin 79/279/ETY (EYVL L 66, s. 21) 4 artiklan 2 kohdan mukaan viralliselle listalle otettujen arvopaperien liikkeeseenlaskijoiden on täytettävä tämän direktiivin liitteessä olevassa C luettelossa mainitut velvollisuudet.

11 Mainitussa direktiivin liitteessä olevassa C luettelossa, jossa esitetään ”niiden yhtiöiden velvollisuudet, joiden osakkeet on otettu arvopaperipörssin viralliselle listalle”. Tämän C luettelon 2 kohdan a alakohdassa on täsmennetty, että ”yhtiön on huolehdittava kaikkien samassa asemassa olevien osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta”.

12 Tämä säännös on toistettu arvopaperien ottamisesta viralliselle pörssilistalle sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta 28.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/34/EY (EYVL L 184, s. 1) 65 artiklan 1 kohdassa, ja saman direktiivin 111 artiklan 1 kohdassa on kumottu direktiivi 79/279.

13 Direktiivin 2001/34 65 artikla on kuitenkin kumottu 20.1.2007 alkaen säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta ja direktiivin 2001/34/EY muuttamisesta 15.12.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/109/EY (EUVL L 390, s. 38) 32 artiklan 5 kohdalla. Direktiivin 2004/109 17 artiklan, jonka otsikko on ”Sellaisia liikkeeseenlaskijoita koskevat tiedonantovaatimukset, joiden osakkeet on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettujen osakkeiden liikkeeseenlaskijan on huolehdittava siitä, että kaikkia samassa asemassa olevia osakkeiden haltijoita kohdellaan yhdenvertaisesti.”

14 Julkisista ostotarjouksista 21.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/25/EY (EUVL L 142, s. 12) johdanto-osan kahdeksannessa ja kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(8) Yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti ja erityisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi olisi riippumattoman tuomioistuimen voitava tarvittaessa käsitellä uudelleen valvontaviranomaisen päätökset. – –

– –

(10) Kaikille arvopapereiden haltijoille tehtävää tarjousta koskevaa velvollisuutta ei olisi sovellettava niihin, joilla tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi annettavan lainsäädännön voimaantulopäivänä jo on määräysvaltaan oikeuttavia omistuksia.”

15 Tätä direktiiviä sovelletaan sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden lainsäädännön piiriin kuuluvan yhtiön arvopapereihin kohdistuviin ostotarjouksiin, jos nämä arvopaperit on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla.

16 Tämän direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Yleiset periaatteet”, 1 kohdan a alakohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että seuraavia periaatteita noudatetaan:

a) kaikkia kohdeyhtiön samanlajisten arvopapereiden haltijoita on kohdeltava tasapuolisesti; lisäksi on muita arvopapereiden haltijoita suojattava, kun henkilö hankkii määräysvallan yhtiössä;

– –

2. Edellä 1 kohdassa säädettyjen periaatteiden noudattamista varten jäsenvaltiot:

a) huolehtivat, että tässä direktiivissä annettuja vähimmäisvaatimuksia noudatetaan – –”

17 Direktiivin 2004/25 5 artiklan, jonka otsikko on ”Vähemmistöosakkaiden suoja, pakollinen tarjous ja käypä hinta”, 1 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai tällaisen henkilön kanssa yhdessä toimivat henkilöt ovat hankkineet 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun yhtiön arvopapereita, jotka yhdessä tällaisen henkilön aikaisempien omistusten ja hänen kanssaan yhdessä toimivien henkilöiden omistusten kanssa antavat henkilölle kyseisen yhtiön äänivallasta suoraan tai välillisesti prosentuaalisen ääniosuuden, joka antaa henkilölle määräysvallan yhtiössä, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseisellä henkilöllä on velvollisuus tehdä tarjous, jonka avulla suojataan yhtiön vähemmistöosakkaita. Tarjous on osoitettava mahdollisimman pian kaikille asianomaisten arvopapereiden haltijoille, ja siinä on tarjouduttava ostamaan kaikki heidän arvopaperinsa 4 kohdassa määriteltyyn käypään hintaan.

– –

4. Käypänä hintana pidetään korkeinta hintaa, jonka tarjouksen tekijä tai yhdessä hänen kanssaan toimivat henkilöt ovat maksaneet samoista arvopapereista 1 kohdassa tarkoitettua tarjousta edeltävänä aikana, jonka jäsenvaltiot määrittelevät ja joka on vähintään kuusi ja enintään kaksitoista kuukautta. – –”

18 Tämän direktiivin 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Lunastusvelvollisuus”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 2 ja 3 kohdan säännöksiä sovelletaan sen jälkeen, kun kaikille kohdeyhtiön arvopapereiden haltijoille on osoitettu heidän koko omistustaan koskeva tarjous.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jäljellä olevien arvopapereiden haltijat voivat vaatia, että tarjouksen tekijä lunastaa heidän arvopaperinsa käypään hintaan 15 artiklan 2 kohdassa säädetyin edellytyksin.

3. Edellä 15 artiklan 3–5 kohdan säännöksiä sovelletaan tarvittavin muutoksin.”

19 Mainitun direktiivin 15 artiklan 2 kohdassa, johon tässä 16 artiklan 2 kohdassa viitataan, asetetaan edellytettävän osuuden suuruutta koskeva raja 90 prosenttiin kohdeyhtiön äänioikeutetusta pääomasta. Tämän saman 15 artiklan 5 kohdassa, johon saman direktiivin 16 artiklan 3 kohdassa viitataan, säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että käypä hinta taataan.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

20 Audiolux SA ja muut pääasian valittajat (jäljempänä yhdessä Audiolux) ovat RTL:n, jonka osakkeet noteerattiin Luxemburgin, Brysselin ja Lontoon pörssien säännellyillä markkinoilla, vähemmistöosakkaita.

21 GBL omisti, kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, ennen pääasian oikeusriitaan johtaneita tapahtumia 30 prosenttia RTL:n osakkeista. Bertelsmannilla oli 80 prosentin osuus Bertelsmann Westdeutsche TV GmbH:sta, ja loput 20 prosenttia siitä omisti Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. Lisäksi Bertelsmann Westdeutsche TV GmbH omisti 37 prosenttia RTL:n osakkeista, brittiläinen Pearson Television -konserni 22 prosenttia ja pienomistajat, mukana Audiolux, loput 11 prosenttia osakkeista.

22 GBL luovutti useilla vuoden 2001 ensimmäisen puoliskon aikana tapahtuneilla liiketoimilla 30 prosentin osuutensa RTL:n osakepääomasta Bertelsmannille ja sai vastikkeena 25 prosenttia viimeksi mainitun yhtiön osakepääomasta.

23 Bertelsmann hankki sitten joulukuussa 2001 Pearson Televisionin omistaman osuuden, ja RTL haki arvopapereidensa poistamista Lontoon pörssin viralliselta listalta; tämä poisto tuli voimaan 31.12.2002.

24 Tribunal d'arrondissement (Luxemburg) antoi 8.7.2003 tuomion, joka koski GBL:n omistaman osuuden luovutusta Bertelsmannille ja jolla se hylkäsi Audioluxin nostamat kanteet sillä perusteella, että ne eivät perustuneet mihinkään Luxemburgin oikeuden oikeussääntöön tai sen tunnustettuun oikeusperiaatteeseen. Nämä kanteet koskivat muun muassa tämän osuuden luovutukseen johtaneiden liiketoimien pätevyyttä ja korvausta vahingosta, joka aiheutui siitä, että velvollisuutta tarjota kantajille niiden RTL:n osakkeiden vaihtamista Bertelsmannin osakkeisiin GBL:lle myönnetyillä ehdoilla ei ollut noudatettu.

25 Mainitun tuomion mukaan Luxemburgin yhtiölainsäädännössä ei säädetä siitä, että kun merkittävä osakkeenomistaja luovuttaa osakkeensa toiselle merkittävälle osakkeenomistajalle, vähemmistöosakkailla on oikeus luovuttaa osakkeensa samoilla ehdoilla. Samoin Luxemburgin pörssiä koskeva säännöstö ei voi olla käsiteltävien kanteiden oikeudellisena perustana. Mainitussa tuomiossa todetaan erityisesti, että suositusta 77/534 ei ole pantu täytäntöön millään Luxemburgin oikeuden säännöksellä.

26 Tribunal d'arrondissement de Luxembourg antoi 30.3.2004 tuomion, joka koski RTL:n osakkeiden poistamista Lontoon pörssin viralliselta listalta ja jolla se hylkäsi Audioluxin nostamat kanteet, jotka koskivat muun muassa velvollisuutta lisätä kaupankäynnin kohteena olevien RTL:n arvopaperien määrää ja olla poistamatta näitä arvopapereita Lontoon pörssin viralliselta listalta.

27 Cour d'appel (Luxemburg) yhdisti nämä kaksi asiaa, vahvisti nämä tuomiot ja ilmoitti 8.7.2003 annetun tuomion osalta, että asia koskee sellaisen yleisen periaatteen olemassaoloa, jonka perusteella pörssinoteeratun luxemburgilaisen yhtiön vähemmistöosakkaat voivat vaatia oikeutta siihen, että enemmistöosakkaat kohtelevat niitä yhdenvertaisesti, kun merkittävää osuutta tässä yhtiössä luovutetaan. Tältä osin cour d'appel katsoo, että mitään painoarvoltaan lainsäädäntöä vastaavaa yleistä osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden periaatetta, joka voisi olla valittajien vaatimusten oikeudellisena perusteena, ei ole olemassa.

28 Audioluxin tekemä kassaatiovalitus koskee ainoastaan mainittua tuomiota, jolla 8.7.2003 annettu tuomio on vahvistettu. Audiolux vetoaa siinä osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta koskevan yleisen oikeusperiaatteen loukkaamiseen ja vaatii, että sille myönnetään sama kohtelu kuin GBL:lle silloin, kun sen osuus RTL:stä luovutettiin Bertelsmannille, eli että sille maksetaan määräysvallan saamiseen liittyvä lisävastike.

29 Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä ratkaisun antamista asiassa ja esittää seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Ovatko osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja erityisesti vähemmistöosakkaiden suojaamista koskevat viittaukset

a) – – toisen yhtiöoikeusdirektiivin 77/91 – – 20 ja 42 artiklassa,

b) – – suosituksen [77/534] kolmannessa yleisessä periaatteessa ja 17. täydentävässä periaatteessa,

c) – – direktiivin 79/279 liitteessä olevan C luettelon 2 kohdan a alakohdassa ja – – toistettuna direktiivissä [2001/34] ja

d) – – direktiivin 2004/25 – – 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa kyseisen direktiivin johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen valossa luettuna

ilmaus yhteisön oikeuden yleisestä periaatteesta?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tätä yhteisön oikeuden yleistä periaatetta sovellettava ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisissä suhteissa vai onko sitä sovellettava myös sellaisten enemmistöosakkaiden, joilla on määräysvalta tai jotka saavat määräysvallan yhtiössä, ja saman yhtiön vähemmistöosakkaiden välisissä suhteissa erityisesti siinä tapauksessa, että asianomaisen yhtiön osakkeet on listattu arvopaperipörssissä?

3) Jos kahteen ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko katsottava, kun otetaan huomioon ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitettujen viittausten ajallinen kehitys, että tämä periaate oli olemassa ja että sitä oli sovellettava toisessa kysymyksessä tarkoitettujen enemmistöosakkaiden ja vähemmistöosakkaiden välisissä suhteissa jo ennen edellä mainitun direktiivin 2004/25 voimaantuloa ja nyt esillä olevassa asiassa jo ennen vuoden 2001 alkupuoliskolle sijoittuvien tosiseikkojen tapahtumista?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

30 Bertelsmann riitauttaa ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttymisen ja väittää, että esitettyihin kysymyksiin liittyvää oikeudellista säännöstöä ja tosiseikastoa ei ole esitelty riittävällä tavalla.

31 Vaikka on niin, että kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta, jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11987, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), on huomattava, että käsiteltävänä olevassa asiassa voidaan ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdyn päätöksen perusteella määrittää, mitä esitetyt kysymykset koskevat, ja ne, joita asia koskee, ovat tosiasiallisesti pystyneet päätöksessä olevien tietojen perusteella esittämään huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 23 artiklan mukaisesti, kuten esillä olevassa asiassa esitettyjen huomautusten sisältö osoittaa. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuimella on käytettävissään riittävästi pääasiaan soveltuvia oikeussääntöjä ja sen tosiseikastoa koskevaa tietoa, jotta se voi tulkita kyseessä olevia yhteisön oikeuden säännöksiä ja antaa hyödyllisen vastauksen esitettyihin kysymyksiin.

Ensimmäinen ja toinen kysymys

32 Näillä kysymyksillään, jotka voidaan käsitellä yhdessä, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee pääasiallisesti sitä, onko yhteisön oikeudessa olemassa sellaista osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta, jonka mukaan vähemmistöosakkaita suojataan pääosakkaan, joka hankkii määräysvallan yhtiössä tai käyttää määräysvaltaa siinä, velvollisuudella tarjoutua ostamaan vähemmistöosakkaiden osakkeet samoilla ehdoilla kuin ne, joista on sovittu hankittaessa tästä yhtiöstä sitä osuutta, joka antaa enemmistöosakkaalle määräysvallan tai vahvistaa sitä.

33 Tältä osin ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa useisiin yhteisön johdetun oikeuden säännöksiin eli direktiivin 77/91 20 ja 42 artiklaan, käytännesääntöjen kolmanteen yleiseen periaatteeseen ja 17. täydentävään periaatteeseen, direktiivin 79/279 liitteessä olevan C luettelon 2 kohdan a alakohtaan sekä direktiivin 2004/25 3 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, luettuna sen johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen valossa.

34 Aluksi on todettava, että pelkästään se seikka, että yhteisön johdetussa oikeudessa on tiettyjä vähemmistöosakkaiden suojeluun liittyviä säännöksiä, ei itsessään riitä osoittamaan yhteisön oikeuden yleisen periaatteen olemassaoloa varsinkaan, jos niiden soveltamisala on rajattu tiettyihin tarkasti määritettyihin oikeuksiin. Näin ollen ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mainitsemien säännösten tutkimisen ainoana tavoitteena on selvittää, antavatko nämä säännökset sellaisia viitteitä, joiden perusteella tutkitun periaatteen olemassaolo voidaan päätellä. Tältä osin on täsmennettävä, että näillä säännöksillä on tällaista ohjeellista arvoa vain, jos ne on laadittu sitovalla tavalla (ks. vastaavasti asia C-149/96, Portugali v. neuvosto, tuomio 23.11.1999, Kok., s. I-8395, 86 kohta ja asia C-189/01, Jippes ym., tuomio 12.7.2001, Kok., s. I-5689, 74 kohta) ja jos niistä ilmenee tutkittavan periaatteen täsmällinen sisältö (ks. vastaavasti em. asia Jippes ym., tuomion 73 kohta).

35 Ensinnäkin on todettava, että edellä mainittujen direktiivien 77/91 ja 79/279 säännösten soveltamisala on rajoitettu tarkasti määritettyihin tilanteisiin ja että niillä ei ole yhteyttä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen.

36 Direktiivin 77/91 20 artiklan viittaukset vähemmistöosakkaiden suojeluun eivät nimittäin suinkaan ole osoitus yhteisön oikeuden yleisen oikeusperiaatteen olemassaolosta vaan niillä ainoastaan täsmennetään, kuten niiden sanamuodosta ilmenee, ne tavoitteet, joiden vuoksi jäsenvaltiot voivat tietyillä edellytyksillä poiketa tämän direktiivin 19 artiklan soveltamisesta.

37 Samoin direktiivin 77/91 42 artiklassa ilmaistua velvollisuutta taata kaikille samassa asemassa oleville osakkeenomistajille yhdenvertainen kohtelu sovelletaan, kuten

virkkeen osasta ”tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi” ilmenee, vain tämän direktiivin yhteydessä eli, kuten sen johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa on täsmennetty, pääoman korottamisen ja alentamisen yhteydessä. Niinpä mainittua artiklaa sovelletaan tilanteisiin, jotka eroavat täysin siitä tilanteesta, jota velvollisuus, joka Audioluxin väittämän yhteisön oikeuden yleisen periaatteen perusteella pääasiassa kuuluisi pääosakkaalle, koskee.

38 Direktiivin 77/91 tarkoitus tukee toteamusta, jonka mukaan yhteisön lainsäätäjän tarkoituksena on ollut, että mainitussa 42 artiklassa säädettyä osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun sääntöä ei sovelleta direktiivin 77/91 soveltamisalan ulkopuolella.

39 Mainitulla direktiivillä tavoitellaan vain osakkeenomistajien vähimmäissuojan takaamista kaikissa jäsenvaltioissa (ks. asia C-441/93, Pafitis ym., tuomio 12.3.1996, Kok., s. I-1347, 38 kohta; asia C-42/95, Siemens, tuomio 19.11.1996, Kok., s. I-6017, 13 kohta ja asia C-338/06, komissio v. Espanja, tuomio 18.12.2008, Kok., s. I-10139, 23 kohta).

40 Lisäksi on korostettava, että edes direktiivin 77/91 yhteydessä sen 42 artiklaa ei voida pitää yhteisön oikeuden yleisen periaatteen ilmauksena. Yhteisöjen tuomioistuin on hylännyt tämän 42 artiklan laajan tulkinnan sillä perusteella, että siitä seuraisi, että tämän direktiivin 29 artiklan 4 kohdalta, joka koskee edellytyksiä, joiden perusteella etuoikeutta voidaan rajoittaa, vietäisiin sen tehokas vaikutus (ks. em. asia komissio v. Espanja, tuomion 32 ja 33 kohta).

41 Direktiivin 79/279 liitteenä olevan C luettelon 2 kohdan a alakohdasta, jonka mukaan yhtiön on huolehdittava samassa asemassa olevien osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta, on riittävää todeta, että tämä säännös on sittemmin kumottu ja korvattu direktiivin 2001/34 17 artiklalla, jota sen otsikon mukaan sovelletaan vain velvollisuuteen antaa tietoja osakkeenomistajille.

42 Niin direktiivin 77/91 kuin direktiivin 79/279 säännöksiä, jotka ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on maininnut, sovelletaan siis tarkasti määritettyihin ja pääasiassa kyseessä olevasta tilanteesta selvästi poikkeaviin tilanteisiin. Kuten lisäksi julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 84 kohdassa esittää, näillä säännöksillä säännellään asiallisesti ainoastaan hyvin tarkkaan rajattuja yhtiöoikeudellisia tilanteita siten, että niissä asetetaan yhtiölle tiettyjä velvollisuuksia kaikkien osakkeenomistajien suojaamiseksi. Näin ollen niiltä puuttuu yleinen luonne, joka on luonteenomainen yleisille oikeusperiaatteille.

43 Toiseksi käytännesääntöjen kolmannen yleisen periaatteen ja 17. täydentävän periaatteen sekä direktiivin 2004/25 osalta on huomattava, että näissä käytännesäännöissä tai tässä direktiivissä ei nimenomaisesti esitetä vähemmistöosakkaiden suojelua koskevan yhteisön oikeuden yleisen periaatteen olevan olemassa.

44 Käytännesääntöjen osalta on korostettava yhtäältä, että niiden ensimmäisen yleisen periaatteen toisessa alakohdassa tehdään ero voimassa olevien lain tai asetusten säännösten ja hyvien käytänteiden mukaisten periaatteiden välillä. Tältä osin tässä ensimmäisessä periaatteessa asetetaan yhdenvertaiseen asemaan markkinoilla käytössä olevat hyvien käytänteiden mukaiset periaatteet ja käytännesäännöissä suositellut periaatteet. Tästä seuraa, että käytännesääntöjen mukaan näillä periaatteilla on oikeuslähteenä sama arvo kuin markkinoilla käytössä olevilla periaatteilla. Tällainen toteamus mainittujen periaatteiden oikeudellisesta luonteesta ei sovi yhteen sen oletuksen kanssa, jonka mukaan käytännesääntöjen kolmannen yleisen periaatteen ja 17. täydentävän periaatteen taustalla olisi yhteisön oikeuden yleinen periaate.

45 Toisaalta käytännesääntöjen kolmannessa yleisessä periaatteessa tai 17. täydentävässä periaatteessa ei ilmaista yhdenvertaisen kohtelun velvollisuutta ehdottomasti ja sitovasti. Muun muassa näiden sääntöjen 17. täydentävän periaatteen toisen kohdan mukaan kaikille osakkeenomistajille on vain ”suotavaa” antaa mahdollisuus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin, ja tämäkin vain siinä tapauksessa, että vähemmistöosakkailla ei muutoin ole vastaavaa suojaa.

46 Tällainen laatimistapa on, kun otetaan huomioon tämän tuomion 34 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, esteenä sille, että näistä säännöksistä voitaisiin päätellä vähemmistöosakkaiden suojelua koskevan yhteisön oikeuden yleisen periaatteen olemassaoloa. Niinpä suosituksen 77/534 6 kohdan toteamuksella, jonka mukaan käytännesääntöjen periaatteista vallitsee asianosaisten keskuudessa laaja yksimielisyys, ei ole merkitystä.

47 Direktiivistä 2004/25 on todettava, että sen 5 artiklassa säädetään yhtiössä määräysvallan hankkineen henkilön velvollisuudesta tehdä pakollinen tarjous. Sen 16 artiklassa säädetään pakollisesta lunastamisesta.

48 Yhtäältä direktiivin 2004/25 johdanto-osan 2, 9, 10, 11 ja 24 perustelukappaleessa, jotka koskevat pakollista tarjousta ja lunastusta, ei suoraan tai epäsuorasti ilmaista, että tällä direktiivillä säädetyt oikeussäännöt seuraisivat yhteisön oikeuden yleisestä periaatteesta. Lisäksi näissä perustelukappaleissa ei viitata mitenkään käytännesääntöihin tai direktiiveihin 77/91 ja 79/279, eikä niiden perusteella voida katsoa, että direktiivi 2004/25 olisi käytännesäännöillä tai edellä mainituilla direktiiveillä käynnistetyn hankkeen toteutuma.

49 Toisaalta direktiivin 2004/25 1 artiklan mukaan pakollisen tarjouksen ja pakollisen lunastuksen soveltamisala rajoittuu pörssissä listautuneisiin yhtiöihin. Lisäksi pakollista tarjousta sovelletaan tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaan ainoastaan, jos henkilö omistaa hankinnan seurauksena osuuden, joka antaa hänelle määräysvallan tässä yhtiössä, ja mainitun direktiivin 15 ja 16 artiklan mukaan lunastusvelvollisuus on voimassa vain niissä tilanteissa, joissa osakkeenomistaja hankkii julkisella ostotarjouksella yli 90 prosenttia kohdeyhtiön äänioikeutetusta pääomasta.

50 Näin ollen näitä direktiivin 2004/25 säännöksiä sovelletaan erityisiin tilanteisiin eikä niistä siten voida johtaa sisällöltään täsmällistä yleistä periaatetta. Niiltä myös puuttuu, kuten direktiivien 77/91 ja 79/279 säännösten osalta on tämän tuomion 42 kohdassa jo todettu, yleinen luonne, joka on luonteenomainen yleisille oikeusperiaatteille.

51 Erityisesti direktiivin 2004/25 säännösten, joihin ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa, osalta on todettava, että vaikka tämän direktiivin johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa viitataan yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin, tässä perustelukappaleessa tarkoitetaan vain menettelyllisiä takeita ja se ei liity mihinkään osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen. Samoin ilmaisun ”yleiset periaatteet” käytöstä tämän direktiivin 3 artiklassa ei voida päätellä, että yhteisön lainsäätäjä pyrkii näin rinnastamaan tässä artiklassa esitetyt periaatteet yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin. Kyse on, kuten ilmaisusta ”tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi” ilmenee, vain jäsenvaltioita mainitun direktiivin täytäntöönpanossa ohjaavista periaatteista.

52 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että yhteisön johdetun oikeuden säännöksissä, joihin ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa, ei anneta sellaisia viitteitä, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että vähemmistöosakkaiden suojelua koskeva yleinen periaate olisi olemassa.

53 Lisäksi on vielä tutkittava, voidaanko Audioluxin vaatima kohtelu ymmärtää yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen erityiseksi ilmaisuksi yhtiöoikeuden alalla.

54 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun yleinen periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tapauksia kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. asia C-127/07, Arcelor Atlantique et Lorraine ym., tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9895, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Esillä olevassa asiassa on huomattava, että Audioluxin vaatimalla kohtelulla asetetaan yksin osakkeenomistajalle, joka hankkii määräysvallan yhtiössä tai vahvistaa tätä määräysvaltaa, kuuluva velvollisuus. Tämä velvollisuus edellyttäisi tältä sopimuksen tekemistä kaikkien vähemmistöosakkaiden kanssa samoilla ehdoilla kuin ne, joista on

sovittu määräysvallan antavan tai sitä vahvistavan osuuden hankinnan yhteydessä, ja siitä seuraisi kaikille osakkeenomistajille vastaava oikeus myydä osakkeensa pääosakkaalle.

56 On ratkaistava, voidaanko tämän tuomion edellisessä kohdassa mainittuja seikkoja pitää yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ilmauksena.

57 Pääosakkaan velvollisuuden asettamisen ja siihen liittyvien ehtojen määrittämisen osalta on todettava, että yhdenvertaisen kohtelun yleinen periaate ei voi itsessään synnyttää pääosakasta koskevaa erityistä velvollisuutta muiden osakkaiden hyväksi eikä sen perusteella voida määrittää erityistä tilannetta, johon tällainen velvollisuus kytkeytyisi.

58 Pääosakkaalle kuuluvan velvoitteen asettaminen sekä tämän velvollisuuden synnyttävien olosuhteiden määrittäminen edellyttäisivät päätöstä siitä, tarvitsevatko vähemmistöosakkaat siinä erityisessä tilanteessa, että osakkeenomistaja hankkii määräysvallan yhtiössä tai vahvistaa sitä, erityistä suojaa, joka on toteutettava asettamalla velvollisuus enemmistöosakkaalle. Tällainen päätös edellyttäisi sekä vähemmistöosakkaiden ja pääosakkaan etujen että yrityskauppa-alaan kohdistuvien huomattavien seurausten punnintaa ja vaatisi oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti päätöksen nimenomaista ilmaisemista, jotta ne, joita asia koskee, voisivat saada yksiselitteisesti tiedon oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja ryhtyä niiden johdosta asianmukaisiin toimenpiteisiin (ks. oikeusvarmuuden periaatteen edellytyksistä asia C-345/06, Heinrich, tuomio 10.3.2009, Kok., s. I-1659, 44 kohta).

59 Samoin on niin, että vaikka oletettaisiin, että vähemmistöosakkaat tarvitsevat erityistä suojaa, tämän suojan takaamiseksi voidaan joka tapauksessa harkita useita erilaisia keinoja, joiden välillä valinta on tehtävä.

60 Käytännesääntöjen 17. täydentävässä periaatteessa viitataan ”vastaavaksi katsottavaan suojaan”, jota vähemmistöosakkaat saavat, ja suosituksen 77/534 11 perustelukappaleen C kohdassa mainitaan esimerkkinä tällaisesta vastaavasta suojasta pääosakkaan valtuuksien rajoittaminen.

61 Näin ollen yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen perusteella ei voida tehdä valintaa vähemmistöosakkaiden suojaamiseksi ajateltavissa olevien eri keinojen, kuten näissä yhteisön johdetun oikeuden säädöksissä suosittujen keinojen, välillä.

62 Audioluxin suosiman kaltainen periaate edellyttää lainsäädäntötason valintaa, joka perustuu asiaan liittyvien intressien punnintaan, ja täsmällisten ja yksityiskohtaisten sääntöjen määrittämistä etukäteen (ks. analogisesti asia 41/69, ACF Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok., s. 661, Kok. Ep. I, s. 455, 18–20 kohta; asia 265/78, Ferwerda, tuomio 5.3.1980, Kok., s. 617, Kok. Ep. V, s. 45, 9 kohta ja asia C-153/98 P, Guérin automobiles v. komissio, määräys 5.3.1999, Kok., s. I-1441, 14 ja 15 kohta), eikä sitä voida johtaa yhdenvertaisen kohtelun yleisestä periaatteesta.

63 Yhteisön oikeuden yleiset oikeusperiaatteet ovat perustuslain tasoisia, kun taas Audioluxin esiin tuomalle periaatteelle on luonteenomaista sellainen yksityiskohtaisuus, joka edellyttää lainsäädännössä tehtävää konkretisointia, joka yhteisön tasolla tapahtuu antamalla yhteisön johdetun oikeuden säädös. Näin ollen Audioluxin mainitsemaa periaatetta ei voida pitää itsenäisenä yhteisön oikeuden yleisenä periaatteena.

64 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että yhteisön oikeuteen ei sisälly sellaista yleistä oikeusperiaatetta, jonka mukaan vähemmistöosakkaita suojataan pääosakkaan, joka hankkii määräysvallan yhtiössä tai käyttää määräysvaltaa siinä, velvollisuudella tarjoutua ostamaan vähemmistöosakkaiden osakkeet samoilla ehdoilla kuin ne, joista on sovittu hankittaessa tästä yhtiöstä sitä osuutta, joka antaa enemmistöosakkaalle määräysvallan tai vahvistaa sitä.

65 Tämä vastaus huomioon ottaen kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

66 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhteisön oikeuteen ei sisälly sellaista yleistä oikeusperiaatetta, jonka mukaan vähemmistöosakkaita suojataan pääosakkaan, joka hankkii määräysvallan yhtiössä tai käyttää sitä, velvollisuudella tarjoutua ostamaan vähemmistöosakkaiden osakkeet samoilla ehdoilla kuin ne, joista on sovittu hankittaessa tästä yhtiöstä sitä osuutta, joka antaa enemmistöosakkaalle määräysvallan tai vahvistaa sitä.

Allekirjoitukset